

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in de ggz: stand van zaken

Huiselijk geweld en kindermishandeling

Huiselijk geweld en kindermishandeling komen veel voor in onze maatschappij. De kans dat iemand te maken krijgt met huiselijk geweld of kindermishandeling is groter dan de kans op welke andere vorm van geweld dan ook. Ondanks de inzet van de afgelopen jaren, is het tot nu toe niet gelukt om dit probleem terug te dringen. Jaarlijks zijn nog steeds zo'n 170.000 ouderen, 200.000 volwassenen en 119.000 kinderen slachtoffer. De gevolgen kunnen ernstig zijn en vaak levenslang merkbaar.

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Gezien de grote individuele en maatschappelijke gevolgen van geweld binnen afhankelijkheidsrelaties, moet de signalering van het geweld zo vroeg mogelijk plaatsvinden en tot een adequate verwijzing en aanpak leiden. Het is essentieel dat beroepskrachten zich in hun dagelijks werk bewust zijn van potentiële risico's binnen afhankelijkheidsrelaties. Vanaf 2013 bestaat de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

Voor wie is de meldcode verplicht?

- Gezondheidszorg
- Onderwijs
- Kinderopvang
- Maatschappelijke ondersteuning/sociaal werk
- Jeugdhulp
- Justitie

De meldcode bestaat uit de volgende vijf stappen:

De verbeterde meldcode dat per 1 januari 2019 geldt bestaat uit de volgende vijf stappen:

- 1 Signalen in kaart brengen
- 2 Overleg met collega's en raadpleeg eventueel Veilig Thuis
- 3 Gesprek met cliënt
- 4 Wegen van huiselijk geweld en kindermishandeling (is er op basis van stap 1 tot en met 3 een vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling, is er een vermoeden van acute of structurele onveiligheid)
- 5 Neem twee beslissingen (is melden noodzakelijk of is hulp verlenen of organiseren (ook) mogelijk)

IGJ houdt toezicht op gebruik meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) onderzoekt al een aantal jaar of zorgsectoren zich voldoende inzetten voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. In haar toezicht heeft de IGJ specifiek aandacht voor de uitvoering, naleving en juist gebruik van de vijf stappen uit de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Door het thema voortdurend te agenderen en te stimuleren levert de IGJ een bijdrage aan het terugdringen van deze problematiek.

Hoe gaan ggz-instellingen om met de meldcode?

Eind 2016 heeft de IGJ zorgverleners telefonisch gevraagd of, en zo ja, hoe zij de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling gebruiken. De IGJ concludeerde dat het signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld en de scholing over dit onderwerp in enkele sectoren nog steeds onvoldoende was.

Dit jaar heeft de inspectie 65 ggz-instellingen opnieuw aangeschreven. Deze instellingen kwamen op grond van de telefonische ronde in beeld, omdat zij onvoldoende de implementatie en uitvoering van de meldcode op orde leken te hebben. Het doel van dit vervolgtoezicht was om te onderzoeken of ggz-instellingen die destijds de meldcode nog niet of deels geïmplementeerd hadden, het inmiddels op orde hebben.

Uit de reacties van de instellingen blijkt dat het merendeel (97%) al ver gevorderd is met het implementeren en borgen van de meldcode in het zorgproces. De inspectie zag goede voorbeelden van ggz-instellingen die de meldcode op diverse manieren binnen hun beleid en werkwijze vastgelegd hebben. De IGJ constateerde dat binnen enkele instellingen die kinder- en jeugdpsychiatrie verlenen, de veronderstelling bestaat dat de meldcode inclusief de kindcheck niet voor jeugdhulp van toepassing is. Dit is niet juist. Ook voor kinder- en jeugdpsychiatrie/-ggz en vrijgevestigde zorgaanbieders in de ggz geldt de meldcode. Het geweld kan immers ook van toepassing zijn op broertjes, zusjes of andere leden van het gezin.

Structurele aandacht in de ggz voor dit onderwerp blijft nodig

De resultaten laten zien dat het bewustzijn groeit, maar dat structurele aandacht voor het thema nodig blijft. Om de uitvoering

van de meldcode in de ggz te verbeteren, is het belangrijk om aandacht te blijven besteden aan de meldcode (inclusief de toepassing van de kindcheck), (bij) scholing en samenwerking in de keten. Dit kan door onder andere het thema als veiligheidsrisico aan te merken en onderdeel van de risicotaxatie te maken. Door het onderwerp gedurende het behandeltraject bespreekbaar te maken kunnen eventuele risico's vroegtijdig gesignaleerd worden.

Door het thema binnen de hulpverlening te normaliseren ontstaat een cultuur en gezamenlijke verantwoordelijkheid waarin geweld in afhankelijkheidsrelaties binnen en buiten de spreekkamer bespreekbaar wordt en signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling eerder worden herkend, aangepakt en zo nodig gemeld. Daarbij verdient het aanbeveling ook navraag te doen naar het welzijn van de andere gezinsleden. Ook het aanstellen van een aandachtsfunctionaris met specifieke kennis over het onderwerp kan een bijdrage leveren aan de implementatie en borging van het thema.

Wat verandert per 1 januari 2019 in de meldcode

Vanaf 1 januari 2019 wordt de meldcode aangescherpt en is iedere beroepskracht verplicht om het afwegingskader van zijn beroepsgroep te gebruiken. Het afwegingskader beschrijft wanneer een melding noodzakelijk is en hoe goede hulp eruitziet.

Bij vermoedens van acute of structurele onveiligheid, moet er altijd een melding bij Veilig Thuis worden gedaan. Dit moet ook wanneer de zorgverlener zelf geen hulp kan bieden of organiseren. In de nieuwe situatie neemt de zorgverlener twee losse besluiten:

- Is melden bij Veilig Thuis noodzakelijk?
- Is zelf hulp bieden of organiseren om (dreigende) kindermishandeling af te wenden en te monitoren ook (in voldoende mate) mogelijk?

Goede voorbeelden in de ggz

Uit het vervolgtoezicht komen goede voorbeelden naar voren die de IGJ graag breder wil maken of waar andere instellingen profijt van kunnen hebben. Genoemd zijn de volgende acties:

Professionaliseren

- Stimuleer het ambassadeurschap door het aanstellen van aandachtsfunctionarissen en het opzetten van werkgroepen (organisatiebreed).
- Kijk bij het ontwikkelen van werkwijzen over de grenzen van de eigen afdeling en instelling heen.
- Voer afdelingsoverstijgende audits uit op het onderwerp.
- Maak de uitvoering en toepassing van de meldcode onderdeel van het interne toetsingssysteem en kwaliteitscyclus.
- Neem deel aan netwerkbijeenkomsten, symposia en landelijke projecten.
- Bied e-learning en gesprekstrainingen aan om huiselijk geweld of kindermishandeling beter bespreekbaar te kunnen maken.
- Agendeer het onderwerp structureel op reguliere of speciaal georganiseerde bijeenkomsten binnen de instelling.
- Stel gestructureerde vragenlijsten op die de behandelaar ondersteunen bij het uitvragen van eventuele problematiek in de gezinssituatie.
- Maak het thema onderdeel van de intake- en aanmeldprocedure.
- Zorg voor adequate dossiervoering op cliëntniveau.
- Voer wetenschappelijk onderzoek uit ten aanzien van dit onderwerp, bijvoorbeeld handelingsverlegenheid bij hulpverleners om het onderwerp bespreekbaar te maken.
- Biedt behandeling of ondersteuning aan kinderen van ouders met een psychiatrische ziekte en of verslavingsproblemen.
- Faciliteer periodieke (bij) scholing en maak het onderwerp bij intervisie en supervisie (casuïstiekbespreking).

Preventie

- Maak het thema bespreekbaar tijdens de verschillende overlegvormen en patiëntenbesprekingen.
- Neem het onderwerp op in voorlichtingsmateriaal/kanalen (folders, familiebeleid, intra- en internet, sociale media, voorlichtingsfilms).
- Versterk de keten door samenwerking (Veilig Thuis, jeugdgezondheidszorg, belangenorganisaties en overige zorgsectoren).
- Stel het onderwerp centraal tijdens ambulante contact.
- Geef specifieke aandacht aan mensen met verslavingsproblematiek of mensen uit andere culturen.

Borging

- Thema verankeren in werkprocessen en werkwijze (klinisch en ambulante).
- Vaste plek met verplichte vragen (velden) in het EPD opnemen en periodiek laten terugkomen in het behandelproces.
- Opnemen in het risicotaxatie-instrument.
- Periodieke terugkoppeling/workshops van resultaten en verbeteracties door aandachtsfunctionarissen binnen de organisatie.
- Aandachtsfunctionarissen lid maken van de Landelijke Vakgroep Aandachtsfunctionarissen Kindermishandeling (LVAK).